

Comptoir-of kantoorinktpotten.

Deze bijzondere inktpot vond in de vorige eeuw en ook in de begin jaren van de 20ste eeuw een plaatsje op vele lessenaars in de kantoren. Meestal werden deze inktpotten gemaakt van kristalglas. Deze glassoort werd verkregen door loodoxyde toe te voegen aan de gebruikelijke grondstoffen. Door deze van oorsprong Engelse ontdekking, verkreeg men een glassoort van buitengewone helderheid en minder snelle breekbaarheid. De voorwerpen van kristalglas waren altijd zwaarder dan die van glas. Voor een inktpot was dit extra gewicht geen bezwaar, integendeel: zulke inktpotten konden een stootje velen en schoven minder snel van de schrijftafel.

Kristalglas bezit de prettige eigenschap dat het gemakkelijk bewerkt kan worden. Zodoende treft men soms inktpotten aan, waarin de initialen van de eigenaar, soms zelfs een embleem of een wapen zijn geslepen.

Kantoorinktpotten waren zodanig gemaakt dat zij gemakkelijk omkeerbaar waren en daardoor als het ware naar twee kanten gericht konden worden. Waarom deze inktbewaarders ook wel so-and-so inktpotten werden genoemd zal een ieder nu duidelijk zijn. Aan beide zijden was een legger (soms meer) uitgeslepen, waarop men bij niet gebruik de schrijfpennen kon laten rusten.

Glazen inktkokers	
	No. 2351 So-and-so inktkoker van glas met trechter en penleggers ± 6 cM.
	„ 2351/1 Als voren, doch ± 7 cM.
	„ 2351/10 So-and-so inktkoker van geslepen kristal met trechter en penlegger ± 6 cM.
	No. 2351/11 Als voren, doch ± 7 cM.

1926

Het zal duidelijk worden waarom deze inktpotten omkeerbaar waren als men bedenkt dat in de vorige eeuw veel staande tegenoverelkaar werd geschreven. De schrijftafels waren meestal twee schuin naar elkaar toelopende borden, die van boven met een horizontaal plankje waren verbonden. De kantoorklerken stonden of zaten dus met het gezicht naar elkaar toe te schrijven, terwijl de inktpot een plaatsje tussen hen in vond op de horizontale legger. De opening van de kantoorinktpot was schuin naar de zijkant gericht, dit vergemakkelijkte het indopen. Door de ingenieuze constructie van de inktpot maakte het niet uit of de klerk "voor of achter" de schrijftafel stond, de opening met een bovenliggende legger kon altijd zijn richting uitwijzen,

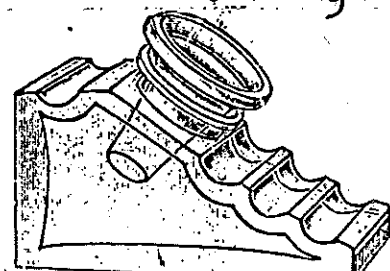
Omdat inkt voor 1860 de nare eigenschap bezat dat bepaalde deeltjes naar de bodem zakten, was het zaak de inkt soms te roeren of... de inktpot om te keren. Bij de meeste inkt-potten had zoiets catastrofale gevolgen, echter niet bij de kantoorinktpot. De naar de zijkant gerichte opening maakte dat omkeren mogelijk.

Vaak werden er bij de kantoorinktpotten zgn. pengeleiders of trechters geleverd. Door de schuine stand dwarrelde er minder stof in en de nauwe opening onderin liet slechts weinig stofdeeltjes door. Bovendien werd door deze vernauwing voorkomen dat men met het stalen pennetje de bodem van de pot raakte, met alle nare gevolgen vandien. De penhouder liep n.l. klem in de taps toelopende pengeleider. De kantoorinktpot komt door dit bijzondere attribuut echter nooit helemaal leeggeschreven worden.

Bijvullen met de bekende voorraadflessen (zie aflevering 3 van deze serie) was daarom vaak noodzakelijk. Een geregeld reinigen - ook vanwege de uitzakende deeltjes - was van groot belang om een zo duidelijk mogelijk schrift te verkrijgen.

Is het tegenwoordig zo dat de ambtenaren niet altijd gewaardeerd worden in hun werk en soms humoristisch te kijk worden gezet, vroeger was hun positie vele malen slechter. De kantoorklerken werden tot een minderwaardig soort mensen gerekend.

Onze bekende schrijver Bilderdijsk beschrijft de kantoorbediende als volgt: "Gij oude lappenkroost, in 't stof der klerkkantoren met galnootsap gedrenkt!" En in een van zijn boekwerken laat Charles Dickens een Engelse klerk aan het woord: "We zijn geen echte mensen. We doen geen mannenwerk. Pennevoerders - armzalige kleine pennevoerders - mannetjes in zwarte jassen met vingers vol inkt en slijtplekken in onze broek - meer zijn we niet..."

No. 1688. Kantoor-inktpot, van het allerfijnsie, zwaar geslepen kristal glas, met 4 gleuven voor het inleggen van penhouder en pollood, afgeembaren dop. - Bij dezen inktpot is het indringen van stof, onmogelijk. Bijzonder aan te bevelen voor kantoren. **Prijs fl. 1.20**

Anne Aalders
sept. '84

Een schitterende uitbeelding van een kantoor uit het einde van de 18e eeuw, iets vroeger dan de periode waarover dit hoofdstuk gaat. Kantoorprenten uit die tijd zijn hoogst zeldzaam. We moeten hier te maken hebben met een exporfirma. De koopman zelf zit in een leunstoel achter zijn bureau, de vier kantoorbedienden moeten het met krukken achter de lessenaar doen. Vijf man over de boeken gebogen bij het schemerlicht van slechts één olielampje. De tekenaar Rowlandson had het beeld niet scherper kunnen vastleggen.

Ill. uit: A.J. Marx, Het kantoor in de loop der eeuwen, Deventer 1980.